

Journalistresor

Gruppresor av journalister har sedan några årtionden varit ett led i den propaganda som bedrivs av alla stater. Tio à femton tidningsmän inbjuds av regeringen, utrikesdepartementet eller eventuellt någon annan organisation eller myndighet till ett besök på en vecka till fjorton dagar. Programmet tycks i de flesta fall vara detsamma, i Sverige och i andra länder. Gruppen tas, med undantag för en eller annan vilodag eller vilokväll, om hand från första stunden till den sista. Den skall bese litet av varje, industriverk, museer, byggnader, kulturinstitutioner, och genom snabbresor i landet erhålla en föreställning om dess beskaffenhet. Det mera sakliga programmet interfolieras med tillställningar och mottagningar av skilda slag. Härvid talar värdarna om sin vänskap för det land från vilket gästerna kommer, om sin respekt för journalistyrket och sin uppskattning av pressens frihet (den sista punkten utlämnas i diktaturstater); gästerna prisar — tjugu, trettio eller fyrtio gånger — landet, värdarna och gästfriheten och talar om hur mycket de lärt och hur roligt de haft.

Någon offentlig kritik av dessa resor får man nästan aldrig höra i det konkreta fallet; de påstås alltid — liksom även de ödsligaste middagar i tackbrev — vara förtjusande, men när resor av denna art helt allmänt omtalas, alltså utan att man riskerar att stöta någon, är det i regel med ironi och inte sällan med irritation. Alltför många resenärer får se alltför mycket som de inte har intresse av, de personliga sammankomsterna utfylls av skåtal och skyldighetsprat, efter några dagar är man infogad i en exercis där det gäller att till varje pris hålla takten. Att smita från de i programmet upptagna övningarna är oftast omöjligt utan att verka ohövlighet; en slö rutin blir räddningen.

Ett uppenbart fel i resornas anläggning är den nästan fullständiga uniformiteten. För några år sedan gästades Sverige av en grupp amerikanska nyhetsmän, vilkas okunnighet från början närmade sig det fulländade; de frågade ännu några dagar efter hitkomsten vilket parti som regerade och vilka politiska riktningar som fanns i landet. Helt nyligen var en grupp norska reporter samt ett antal danska tidningschefer — i regel politiska skribenter — på besök. I dessa tre helt olika fall var programmet nästan exakt desamma, utom att man ena gången såg på Norrbottens järnverk, den andra på Munk-sunds sulfatfabrik, den tredje på Sandviken osv. Utrikesdepartementet, som i alla dessa fall varit inbjudare, går tydligen efter ett schema som inte

i någon punkt rubbas med hänsyn till gästernas kunskaper eller intressen. Och det är inte så underligt: varje gång får värdarna veta hur lysande de ordnat det hela, och det kommer de att få höra om de fortsätter på samma sätt i hundra år.

En differentiering borde vara självklar och relativt lätt att genomföra. Då man har anledning att misstänka nästan total okunnighet, borde ett par dagar ägnas åt att, om också i lekfulla former, bibringa den insikt som gör det möjligt att framställa vettiga frågor. En samling politiska skribenter borde ha ett annat program än en grupp nyhetsmän. Mera fritid skulle ge möjlighet för alla att tillgodose sina speciella intressen, naturligtvis med hjälp för ordnande av besök och samtal.

Lika självfallet synes vara att de personliga kontakterna borde ordnas på annat sätt. Varför inte exempelvis sammanföra den grupp av särskilt kvalificerade danska publicister som nyss besökt oss till några timmars rejäl diskussion och utfrågning i skilda sammanhang med en rad kategorier av svenskar: politiker, vetenskapsmän, affärsmän, tidningsmän. Sådana diskussioner blir ojämförligt mera givande än tillställningar där tal och hövlighetsprat växlar och både gäster och värdar behärskas av känslan att de måste på ett anständigt sätt hålla trafiken i gång. De kunde bli lika lärorika för värdarna som för gästerna.

Journalistresorna är naturligtvis inte sämre än andra liknande resor, t. ex. besök av stadsfullmäktige och politiker eller interparlamentariska konferenser. Men när det gäller de sistnämnda resorna är det ju snarast fråga om ett slags symbolisk verksamhet, där banketterna och de varma framsnåren är huvudsaken. Journalisterna, som inte representerar några offentliga institutioner, som åtminstone i princip reser för att lära sig något, borde behandlas med litet robustare metoder.

Svenska Dagbladet översakkunnig

I en artikel, som icke är ledare, men ej heller försedd med författarnamn, har Svenska Dagbladet förordat dr phil. Erich Wittenbergs anställande som docent vid Lunds universitet. Wittenbergs docentansökan har avstyrkts av två sakkunniga av tre, av humanistiska sektionen vid Lunds universitet och av universitetskanslern samt avslagits av regeringen. Men Svenska Dagbladet — eller en inte namngiven artikelförfattare — anser sig utan förbehåll kunna utfärda kompetensförklaring.

Den enda motiveringen — utom ovidkommande tal om att Wittenberg medarbetat i vissa tidskrifter och i allmänna ordalag blivit vänligt omnämnd av några vetenskapsmän — är ett personligt angrepp mot underreklam, en av de två avstyrkande sakkunniga. Jag skulle nämligen ha "påverkats" av en politiskt betingad motvilja mot den konservativa och idealistiska tankeriktning som dr Wittenberg i första hand gjort till föremål för sin forskning". Motiveringen är rent tekniskt oriktig; Wittenbergs enda större arbete behandlar socialdemokraten August Bebel. Beskyllningen mot mig är oförsynt; vad finns det för anledning att anta att jag skulle ha varit politiskt inflyerad och urständsat att visa objektivitet? I alla de många befordringsärenden som förelagat i statskunskap under den tid jag varit verksam som forskare — och vid flera tillfällen varit sökande eller sakkunnig — har såvitt bekant aldrig en sådan insinuation förekommit, och det är lätt att fastslå att politiska synpunkter dess bättre stått utanför bedömningen. Men nu framkastas denna anklagelse utan spår av skäl, uppenbarligen helt enkelt därför att jag som chef för en liberal tidning kan väntas vara "miss-tänkt" och därför angriplig; professor Hessler, vars utlåtande om Wittenberg gick i samma riktning, anses det tydligen inte lämpligt att attackera. Då det vidare ordas om "ganska olyckliga metoder som låter ana icke redovisade motiv", må blott erinras om att handläggningen av detta ärende varit ovanligt grundlig (med tre sakkunniga) och att det inte är vanligt att mot alla instansers yttranden utnämna docenter eller professorer.

Står Svenska Dagbladet för dessa påståenden? Eller varför framträder inte den översakkunnige statsvetenskapsman som så överlägset behandlar sina kollegers utlåtanden och så simpelt anklagar en av dem för bristande korrekthet?

HERBERT TINGSTEN